

Dr. Kolláth György

A címbeli kifejezést (jóhírnév, így, egybeírva!) a szövegszerkesztő program pirossal aláhúzza, nem ismeri (f)el. Több mint 40 év óta pedig ez, és ennek védelme a magyar polgári jog egyik kulcsfontosságú intézménye. Van abban valami lesújtóan jelképes, hogy a közéleti és jogi „kultúránk” nem fogadta be, ma sem érti jól azt a szót, amit a honi civiljog drámaian táltalt perekben érvényesít. Az ember jogait, méltóságát, személyiségét nemigen tisztelő diktatúrában, a rendszerváltozást megelőző évtizedekben a magyar Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 78. §-sa helytállt, értelmezése, bírósági gyakorlata modern volt, igényes és következetes. /Egészében véve ma is az!/ Ez van benne:

Cím
Jóhírnév
Dátum
2004.09.20.

„78. § (1) A személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a jóhírnév védelmére is.

(2) A jóhírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állít, híresztel, vagy való tényt hamis színben tüntet fel.”

Ez a szakasz ma is jól szolgál(na), ám a jogállami demokrácia engesztelhetetlen bajnívásai mind jobban kikezdi, félremagyarázzák, zárójelbe teszik. Tovább menve: az érintett fél választása szerint a jogvédelem körébe tartozhat még a Btk. 179. §-ában jelölt rágalmozás megállapítása is, azaz egy és ugyanazon sérelem miatt egyszerre folyhat polgári és büntető bíróság előtti eljárás. A rágalmozás „elkövetési magatartása” erősen emlékeztet a jóhírnév sérelmének kategóriáira. Nemrég folyt pl. újságíró ellen rágalmozási eljárás (az un. Bencsik-ügy), mely elmarasztalással zárult, majd azt a képtelen igényt hozta felszínre, hogy márpedig újságíró ne lehessen bebörtönözni cikke miatt (bárki mást igen?).

Újabban sokan a törvényt és/vagy a bíróságot okolják a jogerős „sérelmükért”, és nemzetközi fórumokat emlegetnek, avagy publicisztikákban az olvasó néphez fellebbeznek. Írásom nem részrehajló hozzászólás Eörsi István és Schmidt Mária vitájához, és az sem dolgom, hogy magát a döntést védjem, kommentáljam. Bevallom, nem tetszik a végjáték, a nyilatkozatok olajat öntenek a tűzre. Higgadtságának nyoma sem látszik.

Már egy kezdő jogász is csak abból indulhat ki, hogy a peres felek neve, politikai háttere, tetszési indexe közömbös, a tárgyaló teremben csak felperes és alperes létezik. A győzelmet, illetve a bukást valójában két tényező dönti el: 1.) Érdemben, anyagi jogilag kinek az álláspontját támasztja alá a törvény, 2.) Egyszeresmind eljárásjogilag, bizonyítási szempontból ki a meggyőző(bb) állításainak, indítványainak dolgában. Rendkívül sokszor a fél érdemben ugyan tudna nyerni, de hibás vagy hiányos taktikája, fellépése, indulatai folytán veszít. Lehet, hogy mást és másként kellett volna a perben tennie, ám a bíró kizárólag az eléje tárt kérdésekben dönt, ügyvéddel eljáró felet kitanítani sem tartozik, ráadásul az egyik fél iránt tanúsított empátiája a másikat sújtaná. Ilyenkor jön happy end helyett drámai vég: ilyen módon lesznek az „elbukhatatlan” kázusokból veszített ügyek. Az igazságszolgáltatásban nem osztanak bronzérmeket, s a jogerő után kevés azt mondani, hogy meggyünk tovább.

Cikkem szerény jogi ismertető arról, miért kellene tisztelni és betartani a „jóhírnévbeli” törvényt. Nem lesz mindenki jogsértő, de bárki lehet annak áldozata. A jogsértő előnyben van ellenfeléhez képest, mert előre bekalkulálhatja: mivel járhat próbálkozása. A másik félnek marad a dilemma: érdemes-e kiállnia igazáért, vagy jobb, ha arra vár, majd csak abbahagyják a kipellengérezést, rászállnak esetleg másra. A célba vettek többsége a fogát csikorgatva hallgat, némelyek erőszakra szakosodott ukrán szakemberek után néznek. Kevesen tudják, hogy a jog nyomatékosan védi a megsértettet. Nem csak a szenteket, de a kevésbé jó embereket is megilleti ez a jog. Néhai Törő Károly, a Legfelsőbb Bíróság bírása már 1992-ben jelezte: „a hírnév általában a személy értékeléséhez alapul szolgáló tényállítások

Dr. Kolláth György

valóságára vonatkozik, ekként a személy társadalomban betöltött szerepének az értékelését befolyásoló ismereteket jelenti. A személy híre csak akkor lehet a társadalmi értékelés reális alapja, ha az alapul szolgáló értesülések, tényállítások az objektív valóságot fejezik ki.” Hangsúly: a tényállítások objektív valóságán van. Ezért, általában a jóhírnévhez való jog megsértése felróhatóságtól, jó-, vagy rosszhiszeműségtől függetlenül megállapítható. Alapesetben négy tétel kell megállapításához: az inkriminált kijelentés 1.) személyt érintő közlés legyen, 2.) tényállítást fejezzen ki, 3.) az objektíve valótlan legyen, és 4.) alkalmas legyen az érintett értékelésének hátrányos befolyásolására. Ezek együttes feltételek!

A korrekt bírósági gyakorlat szerint nem csak szóbeli megnyilatkozás, de más kifejezőmód is (pl. kép, rajz) is elég a jogsértéshez, sőt az burkoltan, célozgatással is megvalósulhat. Fennáll ez, ha valaki mástól szerzett ismeretet ad tovább (pletyka). Döntő elem, hogy hírnévrontás megállapítására a közlés tartalma - valótlan és hátrányos tényállítás - ad alapot. Az értékítélet (vélemény, bírálat, utalás) is eredményezheti a jóhírnév sérelmét, ha az közvetlenül vagy közvetve tényállítást fejez ki, amikor általa valótlanul, nyíltan vagy burkoltan hamis tényállítást közölnek, továbbá, ha megtévesztő jellegű, így téves következtetés levonására ad alapot. Az értékítélet – a való tényből levont következtetés – jogsértő, ha önkényes, nem felel meg az ésszerű gondolkodásnak, a gyakorlati tapasztalatoknak és a logika szabályainak. Ellenben nincs jogsértés ezek nélkül még akkor sem, ha egyébként mások nézetével ellentétes tartalmat hordoz. Végül, a valótlan tényállítás sem önmagában jogellenes itt, csak ha egyben alkalmas arra, hogy az érintett társadalmi megítélését hátrányosan befolyásolja. Ténylegesen ilyen hatást bizonyítani azonban nem szükséges.

A honi személyiségvédelem – jogon túlmutató, politikai okból – lassan katasztrófa-sújtotta terület lesz, ahol a bíró gyenge drámák fölött ítél. Gyengék, mert olyanok, mint Shakespeare Hamletje volna a dán királyfi nélkül.